

KOSSUTH LAJOS NEMZETISÉGI POLITIKÁJA.

Hentaller Lajos „A baltavári szüret” című munkájában közli azt az alkotmánytervezetet, melyet Kossuth 1851-ben készített.

Ebből az alkotmánytervezetből valók a következő idézetek, melyeket felesleges magyarázatokkal kísérek.

„A *község* megállapítja igazgatási nyelvét, ezen terjeszti elő jelentéseit, levelezéseit, kérvényeit a kormánynak és törvényhozásnak és ugyanazon veszi a válaszokat. Az oktatási nyelv a község igazgatási nyelvével azonos. A községi tanodák ügyébe nem elegendhetik sem a megye, sem a kormány, sem a törvényhozás.”

„A *megye* a választások utáni első ülésben, megállapítja hivatalos nyelvét. Ezen nyelven levelezend a kormánnyal, azon veendi a kormány választát és rendeleteit. A tisztviselők utasításait a gyűléstől veszik és ennek felelősek. Minden megye köteles legalább egy tanodát állítani. A tannyelvet a megye határozza meg.”

„A *törvényhozó testület* (országgyűlés) azon módon, mint a községek és megyék, tárgyalási nyelvét meghatározza.”

„A *véderőre* nézve minden megye illetékei ezredbe egyesítettek, melyek nemzetiségük és megyéjük nevével címezendők, például: Bácsmegyei I-ső magyar vagy német, szerb stb. zászlóalj. A nemzeti egyenruházatról a vármegyék gondoskodnak.”

Irányi Dániel munkájában még három külön fejezetét találjuk ez alkotmánytervezetnek, Horvátországról, Erdélyről s a szerbekről.

„Horvát-Szlavon és Dalmátorszáგokra igazságosnak találok, hogy teljesen függetleneknek ismertessenek el Magyarorszáг kormányától és törvényhozásától, beligazgatás szempontjából tekintve. Helyesnek tartom, hogy maguk szervezkedjenek tetszésük szerint, községeik, megyéik és törvényhozásukban;

hogy bánjukat maguk nevezzék, maguk igazgassák magukat s oly függetlenek legyenek Magyarország kormánya és törvényhozásától, amely függetlenek egymástól az amerikai Unió souverain államai; hogy ne létezzen köztük s Magyarország között más, mint egy szövetségi kötelék.”

„A szász nemzet nemcsak megtartaná székeit, hanem még azon szorosabb nemzeti egységét, azon közigazgatási önhatóságát is, melyet hajdan élvezett. De sőt ezt az autonómiát szabadon fejleszthetné és legfőbb tisztviselőjét maga választhatná.”

1859-ben írott levelében (Irtai I. 142.) a következőket találjuk: „Horvátország nem nemzetiség, hanem nemzet. Ha megunta a kapcsolatot Magyarországgal s független akar lenni, mi reá állunk csekély feltételek mellett.”

Azt az egyezményt, melyet Couza Sándor Moldva- és Oláhország fejedelmével kötött, Klapka 1859-ből kelt levele nyomán így adja elő Kossuth Irtai I. kötetének 369 lapján:

1. Minden régi meghasonlás elfeledése és teljes kibékülés a szerbek, románok és magyarok között.

2. Ugyanazon jog és szabadság Magyarország minden lakosának faj- és valláskülönbség nélkül.

3. A vegyesajku polgárok lakta vidékek lakosai barátságosan fogják közigazgatási nyelvüket megállapítani.

4. A vallás- és közoktatásügyek igazgatásában teljes függetlenség a különböző vallások és nemzetiségek számára.

5. A szerb és román csapatok külön lesznek szervezve és szerb, illetve román nyelven vezényeltetnek.

6. Erdélyben összehívandó gyűlés határozná ezen tartománynak Magyarországgal való adminisztratív egysége felett s ha a többség azt határozná, hogy Erdély régi különálló adminisztratív helyzetébe visszalépjön, ez nem elleneztetnék.

Végül egy 1860-ban kelt, Couzához írott, levelében pedig az az ígéret áll, hogy minden nemzetiség létesíthet nemzeti szervezeteket és megválaszthatja főnökét, akit hívhatnak vajdának, hospodárnak, vagy ahogyan épen nekik tetszik. („Ils pourront nommer des chefs nationaux qu'ils appelleront Voyvodes ou Hospodars ou de n'importe quel autre nom à leur convenance.”)

E szórványos adatok élesen világítják meg Kossuth nemzetiségi politikájának programját, mely a következőkben foglalható össze:

1. Független Horvátország.
2. Közigazgatásilag független Erdély.
3. Nemzeti szervezetek az állam területén. (Székek, vajdaságok.)
4. Nemzetiségi közigazgatás községben és megyéken.
5. Nemzetiségi iskolák közpénzen.
6. Nemzetiségi ügykezelés a kormányban.
7. Nemzetiségi véderő. Román, szláv, német vezényleti nyelv.
8. Nemzetiségi nyelvhasználat a parlamentben.

Ezeknek az eszméknek igyekezett Kossuth Lajos híveket szerezni Magyarországon. És szerzett is. 1870-ben több függetlenségi politikus a nemzetiségi vezérekkel közösen egy törvényjavaslatot dolgozott ki a nemzetiségi viszonyok szabályozására. Irányi Dániel, Madarász József, Simonyi Ernő a függetlenségi párt részéről, Miletics, Hodoaiu, Mocsony a nemzetiségiek részéről voltak szerzői a törvényjavaslatnak, mely kivonatossan a következő:

1. Magyarországon a következő nemzetek léteznek: magyarok, románok, szerbek, tótok, ruthének és németek. A hivatalos okmányokban Magyarországon lakó összes nemzetiségek a „magyarországi” összevezet alatt értetnek. Ezen elnevezés, „magyarországi”, azért fog használtatni, nehogy ebből a magyar nemzetiség különös befolyást vezethessen.

2. A megyékben, községekben és városokban azon nemzetiség tekintendő uralkodónak, amely abszolúte, vagy viszonylagos többségben van.

3. A központi kormány, a legfőbb törvényszék s a semmitőszék köteles intézvényeit és ítéleteit azon nyelvre fordíttatni, mely az illető megyében uralkodó, vagy melyet a felek értenek.

A nemzetiségek képviselői az országgyűlésen saját nyelvüket használhatják.

4. A királyság törvényei a törvény által ismert hat nyelven hirdetendők ki.

5. A megyék stb. főnökei a felettük álló hatóságokkal saját hivatalos nyelvükön közlekednek.

8. Minden tanintézetben a hat nemzetiség közül annak nyelve a tanítási nyelv, amely nemzetiség többségben van az illető kerületben.

9. Az ország egyetemlein nemcsak a különféle nemzetiség nyelve és irodalma fog taníttatni, hanem azonkívül tanszékek állíttatnak, hol az ország törvényei az elismert hat nyelven elő fognak adatni.

Ezek voltak a függetlenségi párt és a nemzetiségek paktumának főbb pontjai. És ha kevesebbet is kínálnak, mint Kossuth, de meglátszik rajtuk Kossuth alkotmánytervezetének hatása.

Feleky László.